

Päiväys
17.6.2022

Diaarinumerot
296/03.04.04.04.19/2020
319/03.04.04.04.19/2020
333/03.04.04.04.19/2020

JULKINEN KUULUTUS

Vaasan hallinto-oikeuden päätös ympäristönsuojelulain mukaisessa valitusasiassa

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

17.6.2022

Päätöksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä julkaisemisajankohdasta.

Päätöksen tiedoksisaantipäivä on **24.6.2022**.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 17.6.2022 nro 673/2022, valitus ympäristölupa-asiassa, Kaivoksen ympäristölupa ja toiminnan aloittamislupa, Lemi.

Luvan hakija

Rudus Oy

Kuulutuksen ja päätösasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja päätösasiakirja pidetään nähtävillä **17.6.2022 – 25.7.2022** Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla osoitteessa:
<https://oikeus.fi/hallinto-oikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Muutoksenhakuohjeet

Ohjeet valituksen tekemiseen löytyvät kuulutetun päätöksen muutoksenhakua koskevasta osasta sekä siihen liitetystä valitusosoituksesta. Valitusaika päättyy **25.7.2022**.

17.06.2022

Dnrot 296/03.04.04.04.19/2020
319/03.04.04.04.19/2020
333/03.04.04.04.19/2020

Asia

Valitukset ympäristölupa-asiassa

Muutoksenhakijat

1. [REDACTED]
[REDACTED]
2. [REDACTED] ja [REDACTED]
3. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue

Luvan hakija

Rudus Oy

Päätös, josta valitetaan

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 30.1.2020 nro 20/2020

Aluehallintovirasto on myöntänyt ympäristöluvan Rudus Oy:n Mustamäen kaivoksen toiminnalle, joka koostuu malmin ja sivukiven louhinnasta, murskaamisesta, varastoinnista ja kuljetuksesta asiakkaille sekä kallion päällä olevien maa-ainesten poiskuljettamisesta tai läjittämisestä sekä muista näihin liittyvistä tukitoiminnoista. Lupa koskee keskimäärin 135 000 tonnin ja enintään 530 000 tonnin vuosittaista louhintamäärää. Lupa on liitetty päätöksestä tarkemmin ilmenevät lupamääräykset 1–39.

Toiminnanharjoittajan hakemus toiminnan aloittamisesta mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta on hylätty.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

1. [REDACTED] *asiakumppaneineen* on katsottava vaatineen, että aluehallintoviraston päätös kumotaan ja päätöksen täytäntöönpano kielletään.

Perusteluissaan muutoksenhakijat ovat todenneet muun muassa, että nykyisestä Mustamäen avolouhoksesta mitattuna noin kilometrin etäisyydellä sijaitsee viisi vakituisten asukkaiden asuntoa ja kymmenen vapaa-ajan asuntoa.

Mustamäen kaivoksen kaivamisen ja räjäytysten aloittaminen ja laajentaminen ei ole perusteltua. Sen syventäminen ja leventäminen ei ole yleisten eikä yksityisten etujen mukaista. Louhoksen reunat ovat saavuttaneet jo lähietäisyyksien eli tonttien ja rakennusten rajat.

Ympäristön suojelemisen ja vakituisten asukkaiden asuinviihtyvyyden kannalta on otettava huomioon, että louhoksen syventäminen mahdollistaa [REDACTED] ja [REDACTED] porakaivojen vedenlaadun sotkeutumisen ja laadun heikkenemisen sekä [REDACTED] kaivoveden sotkeutumisen.

Mikäli louhostoiminta aloitetaan, louhos joudutaan tyhjentämään siellä olevasta vedestä. Veden pumppaus Kotajärveen johtavaan ojaan aiheuttaa humuksen ja muiden louhoksesta lähtevien aineksien kulkeutumisen Kotajärveen. Louhoksessa on tuhansia kuutioita vettä eikä veden laadusta ole tietoa. Kesä 2018 on ollut kuiva ja vähäsateinen, mutta louhoksen veden pinta on noussut kesän aikana noin metrin. Louhokseen tuleva vesi on pohjavettä, ei sadevettä.

Vuonna 2011 tehdyn louhinnan räjäytysten äänet ja murskausten tärinät ovat tuntuneet niin, että rakennusten perustukset ja ikkunat ovat tärisseet. Murskaamisen ääni on kuulunut sisälle. Kivimurskan poiskuljettaminen rekkaliikenteellä Louhostiellä on saanut aikaan vaaratilanteita. Ajonopeudet ovat olleet liian suuria. Tiellä on varsinkin kesäiseen aikaan liikkuja vilkkaasti. Tie on muun muassa lähialueen kuntoilijoiden ja ratsastajien käytössä.

Louhoksen murskaustoiminnasta ja murskeen ajosta on aiheutunut vuonna 2011 poutailmalla ja sopivalla tuulella pölyä, joka on laskeutunut muun muassa pyöreähirsisen rakennuksen hirsille ja ikkunapuitteisiin. Rakennusten katot ja ympäristön kasvillisuus ovat saaneet myös pölykerroksen päälleen. Murskekuormat tulisi peittää kuljetusten aikana.

Valituksessa on lisäksi esitetty yksittäisten muutoksenhakijoiden erilliset lausunnot. Lausunnoissa on edellä mainittujen seikkojen lisäksi esitetty kiinteistöjen etäisyydet toiminta-alueelle, perusteltu kesäkuukausien aikaista toimintakieltoa, kerrottu louhinnan aiheuttamat aiemmat vauriot rakennuksissa sekä toivottu, että räjäytyksistä ilmoitetaan etukäteen kotieläinten takia.

2. [REDACTED] ja [REDACTED] ovat vaatineet, että aluehallintoviraston päätös kumotaan ja yhtiön hakemus hylätään.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat esittäneet muun muassa, että kaivos sijaitsee kylän ja Kotajärven vieressä, joten lähialueella on useita vakituiseen asumiseen ja loma-asumiseen tarkoitettuja kiinteistöjä. Louhoksen vieressä sijaitsevalla kiinteistöllä on myös kotieläimiä. Toiminta vaikuttaisi voimakkaasti jopa sataan alueella asuvaan tai lomailevaan ihmiseen. Kylätie, Louhostie, kulkee ihan kaivoksen vierestä läheltä Kotajärven rantaa ja se on suosittu ulkoilureitti. Lähin lomarakennus kaivoksen eteläpuolella sijaitsee noin 150 metrin etäisyydellä kaivoksesta ja 70 metriä kaivospiirin rajasta.

Lähin vakituinen asunto sijaitsee kaivoksen länsipuolella noin 180 metrin etäisyydellä kaivoksesta ja 120 metriä kaivospiirin rajasta. Kaivoksen ympärillä on metsää ja peltoja.

Lupahakemus koskee kaivosoikeuden hyödyntämistä. Mustamäen kaivoksen kiviainesta ei ole käytetty pitkään aikaan eikä sille muutoksenhakijoiden tekemän selvityksen perusteella ole tarvetta muun muassa sementtitehtaan raaka-aineeksi. Rudus Oy ei ole tutkinut kaivoksessa olevien mineraalien ja kiviaineksen laatua ja määrää. Yhtiön tulisi esittää tarkka geologinen kartta Mustamäen louhoksen alueelta ja sen lähiympäristöstä sekä esittää tutkimuskairauksia, jotta tiedettäisiin, mitä kivilajia ja kaivoslain mukaisia mineraaleja kaivosalueella on vielä jäljellä. Hakemuksessa tai päätöksessä ei ole esitetty, kuinka kauan louhinta voi jatkua tai kuinka paljon kiveä alueelta on tarkoitus kokonaisuudessaan louhia. Sivukiven ja kaivoskiven osuudet tulisi eritellä. Kaivospiirin voimassaolosta ei ole täyttä varmuutta. Kyseessä ei ole kaivosoikeuden hyödyntäminen, vaan muu kiven louhinta ja murskaus.

Mustamäen kaivos sijoittuu alle 300 metrin etäisyydelle asutuksesta. Kivenlouhimien, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamien ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 § kieltää kiven louhinnan ja murskauksen, jos asutukseen tai niiden piha-alueisiin on matkaa alle 300 metriä. Koska louhittavaa kiveä ei käytettäisi teollisuuden raaka-aineena ja louhittava kivi ei ole kaivoskiveä tai -mineraalia, asetuksen etäisyysvaatimus ei täyty. Harjoitettava toiminta on luonteeltaan joka tapauksessa niin lähellä kivenlouhintaa ja kivenmurskausta, että myös tällä perusteella olisi kohtuullista, että noudatettaisiin asetuksen asettamaa 300 metrin vähimmäisetäisyyttä asutuksesta.

Mikäli kaivoksessa olisi vielä louhittavaksi vähäisiä määriä kaivosmineraaleja, tulee ottaa huomioon, että asutusta on lähellä kaivosta, joten toimintaa ei voi harjoittaa turvallisesti ja kohtuutonta häiriötä aiheuttamatta ympäristönsuojelulain 48 §:n ja 49 §:n ja eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n mukaisesti. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että kaivoksesta mahdollisesti saatava kaivoskiven määrä ja arvo on pieni verrattuna haittoihin. Lupa rikkoo ympäristönsuojelulain 49 §:n 1–5 kohtien mukaisia luvan myöntämisedellytyksiä.

Lupapäätöksen mukaan kaivosvedet lasketaan läheisen puron kautta louhoksen viereiseen Kotajärveen. Lupamääräyksissä on vaadittu ainoastaan öljyvuomi. Kaivosvesi sisältää muun muassa typpeä, sulfaattia ja kloridia sekä muita haitallisia aineita, joita öljyvuomi ei poista. Vesianalyysien perusteella ero kaivosveden ja järviveden typpi- ja sulfaattipitoisuuksissa on merkittävä. Typpi rehevöittää järven ja aiheuttaa erilaisia leväkasvustoja mukaan lukien myrkyllisiä sinileväkasvustoja. Runsas pintakasvusto voi johtaa happikatoon. Typen takia järviveden luokitus muuttuu nopeasti rehevästä erittäin reheväksi. Jos vielä pölyämistä estetään kiviaineksen kastelemisella ja suolaamisella, likaisen veden määrä kasvaa entisestään ja järvivesi rehevöityy ja voi muuttua suolaiseksi. Ainoa oikea tapa olisi rakentaa saostusallas, josta vedet menevät imeytysaltaaseen. Ympäristövaikutuksina sulfaatti saattaa lisätä vesistön rehevyyttä ja levien esiintymistä (sinilevät, lima- ja muut levät). Levät voivat

vedessä runsaina esiintyessään aiheuttaa myös terveyshaittaa, erityisesti iho-oireita. Sulfaatti voi vaikuttaa vesistön kemialliseen tasapainoon muun muassa lisäämällä elohopean metyloitumista metyylielohopeaksi ja edelleen sen kertymistä kaloihin.

Myönnetyn luvan mukaan pois johdettavan kuivanapitoveden pH:n tulee olla välillä 6–9 ja kiintoainepitoisuuden enintään 20 mg/l. Kotajärven vesi on lähellä pH-arvoa 8. Kotajärveen ei saa laskea emäksisiä kaivosvesiä, koska niiden pH-arvo ylittää järven nykyisen pH-arvon ja pH-arvon ylittäessä pH-arvon 8 vesien eliöstö alkaa kuolla.

Vaikka kaivosvesi laskettaisiin järveen puhdistettuna, puron kautta veden mukana järveen valuu uomasta ja sen reunoilta maa-ainesta ja eloperäistä humusta sameuttaen ja rehevöittäen järvenlahden. Lisäksi vesi tulvii ojasta läheiselle niitylle. Kaivoksessa oleva vesimäärä suhteessa Kotajärven ja läheisen lahden kokoon on huomattava. Louhittaessa pohjavesitasolla vettä tulisi koko ajan kaivokseen lisää. Kotajärvi on matala ja kaivoksen viereinen lahti on erittäin matala, minkä takia järvivesivesi pilaantuu erityisen helposti. Kotajärvestä on nykyisin ajoittain sinilevää. Kotajärven ekologinen tila on todettu tyydyttäväksi. Kaivosvesien laskeminen järveen voisi pudottaa luokittelun jopa välttäväksi. Ainakaan veden laatua ei saataisi nostettua tasolle hyvä.

EU:n vesipuitedirektiivin mukaisesti järvien vedenlaatua ei saa heikentää. Suomessa tavoitteena on saada parannettua kaikkien tyydyttäväksi luokiteltujen järvivesien laatu hyvälle tasolle vuoteen 2021 mennessä. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 21 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman tavoitteena on, että pinta- ja pohjavesimuodostumien tila ei heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Korkein hallinto-oikeus on ottanut päätöksessään KHO:2019:166 EU:n vesipuitedirektiiviin ja sen tulkintaa ohjaavaan niin sanotun Weser-päätökseen nojautuen kannan, että viranomaisen ei saa myöntää lupaa toimenpiteelle, jonka seurauksena pintavesimuodostuman jonkun laadullisen tekijän tilaluokka heikkenisi. Näiden lakien ja päätösten perusteella myönnetty lupa tulee hylätä.

On todennäköistä, että haitallisten aineiden pitoisuudet kaivosalueella olevassa vedessä ovat suuremmat kuin näytteistä käy ilmi, sillä veden seistessä haitalliset aineet painuvat pohjaan ja näyte on todennäköisesti otettu pinnalta. Kaivosvesinäytteiden osalta ei ole ilmoitettu näytteenottosyvyyttä.

Myönnettyssä luvassa ei ole rajoituksia louhintasyvyydestä. Louhintaa ei saa tehdä pohjaveden tasolla tai sen alapuolella. Mikäli louhitaan pohjaveden pinnan alapuolelle, pohjavesi pilaantuu ja lähialueen kaivoista loppuu vesi tai kaivovedet saastuvat. Lupahakemuksessa ei ole esitetty vesienhallintasuunnitelmaa. Pohjaveden määrä ja virtaamat on tutkittava. Alueella ei ole kunnallistekniikkaa eli talousvettä saa vain kiinteistökohtaisista kaivoista. Toiminnassa käytettävät öljyt ja polttoaineet aiheuttavat myös riskin, että vahingon tapahtuessa öljyt ja polttoaineet valuvat pohjaveteen.

Toiminnan aiheuttama melu ei pysy melutason ohjearvoista annetun valtioneuvoston päätöksen (993/1992) mukaisissa rajoissa. Melun torjuntatoimenpiteet ja meluseuranta eivät ole myönnettyssä luvassa riittävällä tasolla. Esitetyt maa-ainespätkereet kaivoksen ympärillä eivät torju melua tehokkaasti, sillä loma-asutusta ja Kotajärveä kohden louhokselta avautuu kaksi kulkureittiä, joita Rudus Oy on suunnitellut käyttävänsä kuljetuksiin.

Ympäristömeluselvityksen kuvien 1A ja 3A perusteella melun raja-arvot ylittyvät kiinteistön [REDACTED] piha-alueella rannassa, jossa oleskellaan. Uuden, melukartoista puuttuvan loma-asunnon kohdalla esityksessä raja-arvot ylittävä melu (yli 45 dB) tulee rakennuksen kohdalle tai ainakin rakennuksen välittömälle piha-alueelle. Meluselvityksessä ei ole tehty 5 dB:n impulssimelukurjausta. Lisäksi laskentaepävarmuus voi aiheuttaa liitteen 3 tutkimuksen mukaan jopa 4 dB liian pieniä melutasoja. Kun nämä lisätään reilun 45 dB:n meluun, todellinen melu on jo lähes 10 dB esitettyä korkeampi ja sallittu melu ylittyy lähes 10 dB:llä. Lisäksi sääolosuhteet voivat lisätä melun kulkeutumista. Näin ollen todellinen mallinnettu melu ehdotetuista meluntorjuntatoimenpiteistä huolimatta on kiinteistön [REDACTED] piha-alueella ja uuden loma-asunnon kohdalla jopa yli 55 dB.

Kun melutason korjaus ylöspäin tehdään edes 5 dB:llä, myös monen muun kiinteistön osalta sallitut melun raja-arvot ylittyvät. Näin käy esimerkiksi [REDACTED] asuintalon osalta, [REDACTED] loma-asunnon sekä Onkimaniemessä sijaitsevien useiden lomakiinteistöjen osalta. Uudisrakennusten kohdalla melun vaimeneminen ei näy kartalla, koska rakennuksia ei ollut mallinnusta tehtäessä. Tutkimus ei näin ollen ole uskottava.

Melutason ohjearvoista annetun valtioneuvoston päätöksen 2 §:n mukaan loma-asumiseen käytettävillä alueilla, leirintäalueilla, taajamien ulkopuolella olevilla virkistysalueilla ja luonnonsuojelualueilla on ohjeena, että melutaso ei saa ylittää päiväohjearvoa 45 dB eikä yöohjearvoa 40 dB. Nyt myönnettyssä luvassa sallitaan muuna aikana kuin 1.5.–31.8. suuremmat melutasot. Päätös on tältä osin laiton.

Melumittausta on ehdotettu tehtäväksi ensimmäisen toimintajakson aikana ja aina kolmen vuoden välein. Mittaustuloksiin on mahdollista vaikuttaa, sillä jos on tiedossa, että mitataan, meluisimmat työvaiheet voidaan jättää tällöin tekemättä tai koneita ei käytetä täydellä teholla.

Pölypäästöt tulevat ylittämään ilmanlaadusta annetun valtioneuvoston asetuksen (38/2011) mukaiset sallitut rajat esitetyillä ja luvassa vaadituilla tavoilla. Murskauslaitteistoja ei voida kaikilta osin koteloida ja pölyn talteenottolaitteistoilla ei saada kaikkea pölyä talteen. Kastelua ei voida käyttää esimerkiksi talvella.

Luvassa esitetään, että pölymittausta tehdään koko ensimmäisen toimintajakson ajan. Mittausta tulisi tehdä jatkuvasti, sillä vuodenaajat, työvaiheet ja sääolosuhteet vaikuttavat mittaustuloksiin.

Tehdyn ilmanlaatuselvityksen perusteella raja-arvot ylittyvät tarkkailupisteissä toisinaan toiminnan aikana, vaikka räjäytysten ja raskaan liikenteen pakokaasu- ja pölypäästöjä ei ole otettu huomioon ja tutkimuksessa on oletettu kaikki murskattava louhe kastelluksi. Selvityksen mukaan ilman kastelua murskaustoiminnan päästökerroin on kymmenkertainen laskelmissa käytettyyn nähden. Räjäytysten ja raskaan liikenteen suorat pakokaasupäästöt ja tien pölyämispäästöt tulee ottaa mukaan laskelmiin. Taustapitoisuuksia ei ole otettu huomioon laskelmissa, vaikka raportin mukaan se voi kaukokulkeuman johdosta olla ajoittain erityisesti pienhiukkasten osalta suuri verrattuna raja-arvoihin.

Näkyvän pölyn lisäksi toiminta aiheuttaa ilmaan pienhiukkaspäästöjä. Pienhiukkaspäästöt ovat tutkimusten mukaan todennäköisesti suurin kaikista ympäristön terveystriskeistä. Ne aiheuttavat hengitystieoireita, astmaa ja sydänkuolemia. On otettava huomioon, että kyseessä on asuttu maaseutu ja lähellä on runsaasti loma-asutusta.

Kaivosalueeseen rajautuvalla alueella elää liito-oravia. Liito-oravaesiintymä häviää kaivostoiminnan myötä. Vaikka kaivosalueella onkin vain matalahkoa puustoa, liito-oravat voivat hyödyntää näitä puita ruokailuun. Pöly estää lehtien ja neulasten käyttämisen ruokailuun. Liito-oravien aluetta rajaa etelässä Kotajärvi ja lännessä peltoaukeat, joten vain kaivoksen suunta ja Louhostien suunta, jota kautta kuljetukset on suunniteltu, ovat aluetta, jonne liito-oravat pääsevät levittäytymään.

Luontoselvityksen mukaan luonnontilainen puro ja sen varsi, jota pitkin kaivosvedet on tarkoitus laskea Kotajärveen, on ollut muusta ympäristöstä erottuva arvokas alue, jota on suositeltu suojeltavan. Kaivoksen vesien johtamista puroa pitkin Kotajärveen ei tule sallia.

Asutuksen läheisyys aiheuttaa sen, että toiminta melun, tärinän ja pölyn sekä voimakkaasti lisääntyvän liikenteen vuoksi aiheuttaa eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n mukaisen kohtuuttoman rasituksen. Toiminta estäisi käytännössä kiinteistöjen virkistys-/lomakäytön kaivoksen lähialueella ja tekisi elämisen vakituisille asukkaille todella raskaaksi.

Kuljetuksiin käytettävä Louhostie on päällystämätön ja kapea yksityistie, jolla on vain vähäistä liikennettä mökeille ja muutamalle talolle. Tietä ei ole rakennettu kaivostoimintaa varten. Raskasta liikennettä Louhostiellä ei ole kuin satunnaisesti. Liikenteen määrän lisäys olisi valtava.

Liikenne lisää myös riskiä sille, että tien läheisyydessä olevat kaivot menevät pilalle joko tien suolauksen tai autojen päästöjen, niiden aiheuttaman tärinän ja öljy- tai polttoainevuotojen vuoksi. Kuljetuksille ei ole vaihtoehtoisia reittejä. Myönnetyssä luvassa kuljetukset sallitaan myös kesäaikana, jolloin muu toiminta on kielletty. Kohtuuton rasitus olisi tältä osin ympärivuotista.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä KHO:2019:75 on otettu kantaa liikenteen aiheuttamaan kohtuuttomaan rasitukseen. Nyt myönnetyssä ympäristöluvassa on Rudus Oy:tä pyydetty tekemään vuoden kuluessa luvan

tultua lainvoimaiseksi melumallinnus ja tarvittaessa sitä täydentävät melumittaukset, joilla selvitetään asuinrakennuksille aiheutuva meluhaitta. Lisäksi selvityksen tulee sisältää kokonaisrasituksen arvioimiseksi myös kaivostoiminnan liikenteestä aiheutuva tärinä ja pölyhaitta. Tämä ei ole mitenkään riittävää.

Räjäytykset voivat aiheuttaa lähialueen rakennuksiin ja maaperään halkeamia. Kaikki alueen rakennukset tulisi tarkastaa ennen toiminnan aloittamista ja jos jotain halkeamia tai vaurioita tulee, Rudus Oy:n tulisi korvata ne.

Koska kaivostoiminta toteutuessaan aiheuttaisi mittavat ja pysyvät haitat alueella ja vaikuttaa suureen joukkoon ihmisiä, luvanhakuvaiheessa olisi tullut tehdä ympäristövaikutusten arviointimenettely. Rudus Oy:n hakema ja sille myönnetty maksimilouhintamäärä vuodessa on 530 000 tonnia. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia on noudatettava ehdottomasti jo 550 000 vuotuisen tonnimäärän louhinnassa, kun kyseessä on metallimalmien tai muiden kaivoskivennäisten louhinta, rikastaminen ja käsittely. Lisäksi kiven otossa jo vuotuinen 200 000 tonnimäärä edellyttää ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja on syytä olettaa, että Mustamäen kaivoksesta louhittava kivi on tavallista kiveä, joka murskataan teiden päällysteeksi.

3. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös kumotaan ja yhtiön hakemus hylätään.

Perusteluissa on viitattu lupahakemuksesta 23.1.2019 annettuun lausuntoon, jossa on mainittu muun muassa, että hakemuksessa ei ole kerrottu kaivosmineraalien määrää, pöly- ja meluntorjuntatekniikat ovat puutteellisesti esitetty, ilmanlaatuselvitys soveltuu huonosti murskaamoihin, liikenteen päästöjen arviointi puuttuu ja että melua ja tärinää aiheuttavalle toiminnalle tulisi asettaa toiminta-aikaraja erityisesti kesälomakautena. Lisäksi on todettu, että alueella on kivikautinen asuinpaikka, joten museovirastolta on pyydettävä lausunto. Kotajärven ekologinen tila tyydyttävä, joten kaivosvesien johtamista järveen on vältettävä. Puronotkelma on ympäristöstä erottuva arvokas alue. Mikäli vesiä johdetaan puron kautta, siitä ei saa aiheutua eroosiota eikä liettymistä. Hakemuksesta ei ole ilmennyt polttoaineiden varastointiin ja käsittelyyn liittyviä seikkoja.

Lupahakemuksesta annettua lausuntoa on valituksessa täydennetty seuraavasti:

Asutuksen läheisyydestä johtuen muiden kuin kaivosmineraalien louhinta ei kivenlouhimojen, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamojen ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (800/2010) perusteella ole sallittua. Kaivostoiminta on ollut keskeytyneenä useita vuosia. Hakemuksessa ei ole esitetty tietoja kaivosmineraalien määrästä ja sijainnista alueella. Luvan myöntämisen edellytysten täyttymisen kannalta olennaista tietoa siitä, missä määrin ja missä kerroksissa kaivosmineraalia alueella on jäljellä, ei hakemuksessa ole esitetty.

Päätöksessä sallitusta vuotuisesta louhintamäärästä 530 000 tonnia ja hakemuksessa mainitusta liikennemäärästä 55 käyntiä/vrk aiheutuu eräistä naapuruussuhteista annetun lain (26/1920) 17 §:ssä tarkoitettua sellaista kohtuutonta räsitusta, jota ei voida annetuilla lupamääräyksilläkään estää.

Toiminnalle ei tulisi myöntää ympäristölupaa hakemuksessa esitetystä laajuudessa. Ympäristölupa on kuitenkin myönnetty hakemuksen mukaisesti enintään 530 000 tonnin vuosittaiselle louhintamäärälle, joka on vain hieman alle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) liitteessä 1 määrättyä raja-arvoa 550 000 tonnia. Häiriintyvien kohteiden läheisyys sekä toiminnan laajuus olisivat edellyttäneet ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisvelvoitteen selvittämistä myös edellä mainitun lain 3 §:n 2 momenttiin perustuen.

Kaivoksen melu, tärinä ja pölyvaikutusten osalta ELY-keskus on viitannut 23.1.2019 antamaansa lausuntoon koskien lupahakemuksen selvitysten puutteita. ELY-keskuksen esittämiä näkemyksiä ei ole otettu ympäristöluvassa riittävästi huomioon.

Hakemuksen liitteenä olevat meluselvitykset ovat vuodelta 2008 (melumittaus) ja vuodelta 2013 (melumallinnus). Nämä eivät anna riittävästi tietoa Rudus Oy:n kaivostoiminnan luvan mukaisen toiminnan melu- ja tärinähaitoista. Meluselvityksistä ei selviä, millaisiin louhintamääriin ja ajalliseen keston meluselvitykset perustuvat, eikä käytössä olleiden laitteiden ja toimintatapojen vastaavuudesta lupahakemuksen mukaiseen toimintaan. Räjätysten aiheuttamaa melua ja tärinää ei selvityksissä ole otettu huomioon. Meluselvityksien perusteella jää epäselväksi myös se, miltä osin kaivostoiminnan melu on tosiasiasa impulssimaisista. Melun impulssimaisuutta ei myöskään ole lupamääräyksissä otettu huomioon.

Räjätysten määrästä ja haittavaikutuksista ei ole esitetty riittäviä tietoja, vaikka asukkaat ovat todenneet muistutuksissaan räjäytyksistä aiheutuvan suurimmat haitat. Melumallinnuksessa ei räjäytyksiä ole otettu huomioon melulähteenä. Myös tärinävaikutuksia olisi hakemuksessa ja lupakäsittelyssä tullut tarkastella asutuksen ja loma-asutuksen läheisyydestä johtuen.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on ilmoittanut, että se ei anna vastinetta asiassa.

Lappeenrannan lupalautakunta Lemminkäisen kunnan ympäristö- ja terveysvalvontaviranomaisena on antanut vastineen ja todennut, että valituksissa esitetyt vaatimukset ja niiden perusteet ovat monilta osin perusteltuja ja että lupalautakunta on viitannut samoihin seikkoihin ympäristölupahakemuksesta antamassaan lausunnossa.

■■■■■■ ja asiakumppaneiden sekä ■■■■■■ ja ■■■■■■ valituksiin on todettu, että terveysvalvontaviranomaiselle ei ole tullut

ilmoituksia talousveden laadun muutoksista louhinta-alueella. Terveysturvaviranomaisen tietojen perusteella rengaskaivojen vedenlaatuun räjäytystyöt vaikuttavat harvoin, mutta kallioporakaivon läheisyydessä tehdyt räjäytystyöt voivat aiheuttaa veden laadun huononemista. Jos kallio on rikkonainen, veden virtausreitit voivat muuttua ja pintavedet voivat kulkeutua kaivoon rakoilumuutosten seurauksena. Yleensä muutokset näkyvät veden rauta- ja mangaanipitoisuuksissa, pintavesien aiheuttamana mikrobiologisen laadun muutoksena, hajuhaittana ja sameutena. Räjähasteissä käytettävät typpiyhdisteet voivat myös aiheuttaa kaivoveden nitraattipitoisuuden nousua.

Rudus Oy on hakemuksessaan ilmoittanut, että kaivot kartoitetaan 500 metrin etäisyydellä kaivospiirin reunoista. Lupalautakunta on lausunnossaan edellyttänyt luvan hakijaa laatimaan suunnitelman kaivojen tarkkailusta koko toiminnan ajalle lähialueen asukkaiden käyttökelpoisen talousveden saannin varmistamiseksi. Lupapäätöksessä luvan hakija on velvoitettu laatimaan suunnitelma kaivojen tarkkailusta koko toiminnan ajalle lähialueen asukkaiden käyttökelpoisen talousveden saannin varmistamiseksi. Kallioporakaivojen veden laadun seurannassa on tärkeää, että ennen räjäytystöiden aloittamista mahdollisen vaikutusalueen kaivoista otetaan vesinäytteet. Näin voidaan tarvittaessa todistaa, onko mahdollinen muutos vedenlaadussa tapahtunut räjäytystöiden vaikutuksesta.

██████████ ja asiakumppaneiden valitukseen lupalautakunta on todennut, että se on myös lausunnossaan ottanut huomioon kuivatusvesien mahdollisesti aiheuttamat haitat ja edellyttänyt vesien käsittelyä ennen vesistöön johtamista. Lupamääräyksissä on edellytetty kuivatusvesien laadun seuranta ja käsittelyä sekä hallittua johtamista niin, ettei eroosiota tai liettymishaittoja esiinny.

Lupalautakunta on myös lupahakemuksesta antamassaan lausunnossa edellyttänyt melun ja värinän seuranta kiinteistöissä. Lupalautakunta on valittajien kanssa samaa mieltä siitä, että raskas liikenne voi aiheuttaa vaaratilanteita vilkkaalla kapealla tiellä. Lupamääräyksissä on kuitenkin toiminnanharjoittajalle asetettu selvitysvelvoite Louhostien varren kiinteistöille kohdistuvasta materiaalikuljetusten ja muun toiminnan aiheuttamasta kokonaisrasituksesta ja tarvittaessa vähentämisestä.

Lupamääräyksissä on annettu määräyksiä pölyhaittojen ehkäisemiseksi. Kuormien peittäminen vähentää jonkin verran kuljetusten aikaista pölyn leviämistä. Suurempi pölyvaikutus kuljetuksiin kuitenkin liittyy tiepölyyn sorapintaisilla teillä.

Lupalautakunta on lupahakemuksesta antamassaan lausunnossa myös viitannut MURAU-asetuksen soveltamiseen, koska kaivoksen lähellä alle 300 metrin etäisyydellä on sekä vakituista että vapaa-ajan asutusta, ja yhtynyt valittajien näkemykseen toiminnasta ja siihen liittyvästä liikenteestä vakitukselle sekä vapaa-ajan asutukselle aiheutuvista melu- ja pölyhaitoista.

Louhostoiminta voi aiheuttaa häiriötä niin luonnoneläimille kuin kotieläimille. Meluisat työvaiheet on kuitenkin kielletty kesäaikaan, jolloin valtaosa luonnoneläinten pesinnästä tapahtuu ja kotieläimet ovat ulkona.

██████████ ja ██████████ valitukseen on todettu, että ympäristölupaa on haettu kaivosoikeuden hyödyntämiseksi. Lupalautakunta on kuitenkin hakemuksesta antamassaan lausunnossa tuonut esiin, että vaikka lupaa on haettu kaivosoikeuden perusteella, toimintaan tulisi soveltaa MURAUS-asetusta haittojen ehkäisemiseksi erityisesti, koska louhosalueen läheisyydessä on vakituista sekä kesäasutusta.

Lupalautakunta on ollut samaa mieltä muutoksenhakijoiden kanssa siitä, että vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 21 §:n sekä EU:n vesipuitedirektiivin mukaisesti pinta- ja pohjavesimuodostumien tila ei saa heikentyä.

Lupamääräyksissä on hyvinkin tarkasti veloitettu toiminnanharjoittajaa seuraamaan ja ryhtymään toimenpiteisiin melu- ja pölyhaittojen estämiseksi. Tehdyn luontoselvityksen mukaan nykyisin ei alueella esiinny liito-oravaa.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen valituksen johdosta lupalautakunta on todennut, että myös lupalautakunnan tietojen mukaan kaivostoiminta on ollut keskeytyksissä useita vuosia. Lupalautakunta on yhtynyt muutoksenhakijan näkemykseen, että hakemuksesta ei ole käynyt ilmi kaivosmineraalien osuus tuotannosta ja todennut, että luvan myöntämisedellytysten täyttymisen osalta valitus tulee tutkia.

Eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n tarkoittama kohtuuttoman rasiuksen osalta lupalautakunta on todennut, että lupamääräyksissä on veloitettu toiminnanharjoittajaa selvittämään alueen asukkaille aiheutuva liikenteestä melu-, pöly-, tärinähaitta ja muu louhinnan aiheuttama kokonaisrasitus. Selvityksen perusteella lupaviranomainen voi tarkentaa lupaa.

Lupalautakunta on yhtynyt ELY-keskuksen näkemykseen, että harkinnanvarainen ympäristövaikutusten arviointimenettely olisi ollut ennen lupakäsittelyä perusteltua käydä. Louhittava vuotuinen määrä on niin lähellä ympäristövaikutusten arviointimenettelyn mukaista rajaa ja asutusta on lähellä louhosta.

Lupalautakunta on yhtynyt ELY-keskuksen näkemykseen, että meluselvityksissä ei ole otettu huomioon louhintamääriä. Toisaalta lupamääräyksissä on kuitenkin melun seurantavelvoite ja siihen liittyvä meluntorjuntavelvoite. Lisäksi toiminta-aikoja on rajattu. Lupalautakunta on lisäksi samaa mieltä ELY-keskuksen kanssa melun impulssimaisuuden huomioon ottamisesta sekä tärinän vaikutusten ja räjäytyksistä aiheutuvien haittojen huomioon ottamisesta lupamääräyksissä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antamassaan lausunnossa todennut, että sillä ei ole lisättävää siihen, mitä valituksenalaisen päätöksen ratkaisussa ja sen perusteluissa on sanottu.

Rudus Oy on antamassaan vastineessa vaatinut, että valitukset on jätettävä tutkimatta niiden valitusperusteiden osalta, joita koskeva päätöksenteko ei kuulu ympäristölupaviranomaisen toimivaltaan, ja muilta osin valitukset on hylättävä.

██████████ ja asiakumppaneiden sekä ██████████ ja ██████████ valitukseen Kotajärven pilaantumisen osalta yhtiö on viitannut ympäristölupahakemuksen yhteydessä laadittuun raporttiin (Saimaan Vesi- ja Ympäristötutkimus Oy 17.10.2018), jossa on aiemmin otettujen vesinäytteiden perusteella tarkasteltu Mustamäen kaivosveden ja Kotajärven veden laatua kuvaavia parametrejä. Louhoksen vesi on veden väriin, sameuteen, rauta- ja kiintoainepitoisuuteen, orgaanisen aineen pitoisuuteen sekä fosforipitoisuuteen liittyvien ominaisuuksien osalta Kotajärven ominaisuuksiin verrattuna selvästi parempaa. Kaivosveden typpipitoisuus on sinänsä Kotajärveä suurempi, mutta typpipitoisuudella ei ole merkitystä, koska fosfori on selkeästi järven minimiravinne. Louhosveden pumppaamisella ei voida katsoa olevan epäedullisia vaikutuksia Kotajärven Hyvärilänlahden veden laatuun.

Vaatus, ettei pois johdettavan veden pH saisi ylittää arvoa 8, on perusteeton. Vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1022/2006) ei ole mitään pH-vaatimusta, mutta jonkinlaista vertailupohjaa asiaan voidaan saada talousvesien laatuvaatimuksia koskevista sosiaali- ja terveysministeriön asetuksista (1352/2015) ja (401/2001), joissa veden emäksisyyden tavoitetasoksi on määritelty pH 6,5–9,5. Ympäristöluvassa asetettu vaatimus, jonka mukaan kuivanapitoveden pH:n tulee olla välillä 6–9, on siten ympäristölainsäädännön mukainen.

Kun lisäksi otetaan huomioon, että luvan hakija on hakemuksessa sitoutunut huolehtimaan kuivanapitoveden pumppauksen yhteydessä muun muassa siitä, että haitallista eroosiota tai liettymistä ei synny, voidaan ympäristöluvan lupamääräyksiä 1–3 kaivoksen kuivanapitoveden keräämisestä, käsittelystä ja johtamisesta pitää asianmukaisina ja riittävinä.

Valituksessa viitatus oikeustapauksen KHO:2019:166 tosiseikasto on ollut toiminnan luonteen ja vaikutusten osalta käsillä olevaan tapaukseen verrattuna erilainen. Mainitussa oikeustapauksessa on ollut kysymys senkaltaisista merkittävistä vesistövaikutuksista, jollaisia ei voida mitenkään ennakoida aiheutuvan käsillä olevassa tapauksessa. Tapaukset eivät sen vuoksi ole vertailukelpoisia keskenään.

██████████ ja ██████████ valitukseen yhtiö on todennut, että ympäristölupaa on haettu Lemminkäisen Mustamäen kaivosoikeuden hyödyntämistä varten. Kysymyksessä oleva kaivospiiri on siirretty työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä 15.3.2010 Rudus Oy:lle, jonka tarkoituksena on nyt hyödyntää kaikki kaivospiirin alueella jäljellä olevat malmiraaka-aineet ja sivukivet. Toiminta koostuu alumiini- ja rautamalmin sekä sivukiven

louhinnasta, murskaamisesta, varastoinnista ja kuljetuksesta asiakkaille sekä kallion päällä olevien maa-ainesten poiskuljettamisesta tai läjittämisestä ja vähäisessä määrin maa-ainesten käytöstä maisemointiin toiminnan päättyessä.

Mustamäen kaivoksen malmikiven käytölle teollisuuden raaka-aineena on todennettua kysyntää, joka voi lisäksi olla kasvussa hiilivoimaloiden ja lentotuhkan käytön vähentymisen myötä.

Koska kyse on kaivoslain alaisesta toiminnasta, siihen ei sovelleta valtioneuvoston asetuksen (800/2010) mukaista 300 metrin vähimmäisetäisyyttä asutukseen. Lupahakemuksessa esitetyt ympäristövaikutusten lieventämistoimenpiteet sekä ympäristöluvassa määrätyt toiminnan rajoitukset takaavat kuitenkin sen, että toiminta ei aiheuta kenellekään kohtuutonta rasitusta.

Kaivosoikeus ei ole lakannut. Se, että Mustamäen kaivoksen edellisestä varsinaisesta tuotantovaiheesta on kulunut aikaa, ei ole sinänsä erikoista. Kaivostoiminta on usein luonteeltaan kausiluonteista, jolloin varsinaisten tuotantovaiheiden välillä voi toisinaan olla pitkähkö aika. Kaivostoimintaa ei ole keskeytetty, vaan tuotantotoiminnan valmistelu on ollut käynnissä myös edellisen varsinaisen tuotantovaiheen jälkeen. Valmisteluvaiheeseen kuuluu muun muassa ympäristölupaprosessi, koska tuotantotoiminnan jatkamisen edellytyksenä on lainvoimaisena voimassa oleva ympäristölupa. Kaivosluvan ja ympäristölupa-asian välille ei ole edes säädetty niin sanottua edellytyssuhdetta.

Senkaltaiset geologiset lisätutkimukset, joihin valituksessa on viitattu, eivät kuulu ympäristölupamenettelyyn. Kaikki toiminnan ympäristövaikutusten ja ympäristöluvan myöntämisedellytysten kannalta tarpeellinen selvitys toiminnasta ja sen vaikutuksista on esitetty 3.12.2018 päivätyssä lupahakemuksessa.

Keskimääräiset ja suurimmat sallitut vuosittaiset louhintamäärät käyvät ilmi lupapäätöksestä. Ympäristölupa on myönnetty ympäristönsuojelulain 87 §:n perusteella toistaiseksi voimassa olevana ja lupapäätös vastaa sisällöllisesti ympäristönsuojelulain 83 §:n sekä ympäristönsuojeluasetuksen 14 §:n ja 15 §:n säännösten vaatimuksia.

Rudus Oy on pitänyt valittajien näkemystä pohjaveden pilaantumisesta perusteettomana. Alue ei sijaitse luokitellulla pohjavesialueella eikä toiminnasta aiheudu päästöjä pohjaveteen, koska poltto- ja voiteluaineiden varastoinnissa huolehditaan siitä, että aineita ei pääse maaperään tai pohjaveteen.

Alueella olevat talousvesikaivot on otettu huomioon ympäristöluvan tarkkailumääräyksissä. Lupamääräys 23 velvoittaa luvan hakijan täydentämään suunniteltuja kaivojen tarkkailua koko toiminnan ajalta. Mahdollisiin haitallisiin vaikutuksiin voidaan siten reagoida nopeasti.

Kaivoveden sameuden väitetty yhteys aiempiin räjäytystöihin on epäselvä. Kaivovesien sameus johtuu yleensä pintaveden pääsystä kaivoon, mihin taas voi olla useita eri syitä. Valituksessa ilmaistu huoli siitä, että räjäytykset vaikuttaisivat kaivoihin, otetaan huomioon louhintatöitä edeltävässä riskiarvioinnissa sekä kiinteistökatsemuksissa.

Meluselvitys (Promethor 17.6.2013) on asiantuntevasti laadittu ja se antaa varsin kattavan kuvan toiminnan meluvaikutuksista. Selvitys on myös osoittanut, että toiminta voidaan järjestää niin, etteivät melun ohjearvot ylity. Lupahakemuksessa esitetty raportti aikaisempien tuotantajaksojen aikana tehdyistä melumittauksista tukee tätä käsitystä.

Meluselvityksestä on käynyt muun muassa ilmi, että osaan äänitehotasoista (rikotin sekä pyöräkuormaaja ja kaivinkone ajoittain) on lisätty impulssimelukurjaus +1dB tai +5dB ja että laskentamalli laskee melutasot melun leviämisen kannalta suotuisissa sääolosuhteissa. Mallinnuksessa on toisin sanoen ollut oletuksena, että aina tuulee melulähteestä häiriintyvää kohteeseen päin. Todellisuudessa näin ei tietenkään ole, vaan tuulen suunta on häiriintyvään kohteeseen päin vain murto-osa ajasta.

Toiminnassa noudatetaan valtioneuvoston asetuksen (80/2010) mukaisia meluntorjuntatoimenpiteitä. Lupamääräyksissä 9, 13, 14 ja 23 on asetettu melua koskevia velvoitteita. Lupamääräykset ovat ympäristönsuojelulain mukaisia. Melumittauksia koskeva suunnitelma on hyväksyttävä Kaakkois-Suomen ELY-keskuksella, jolloin viranomaisella on oikeus vaatia tarkennuksia ja lisäyksiä suunnitelmaan. Lisäksi ympäristöluvassa on asetettu erityisen häiritsevää melua aiheuttaville toimenpiteille erityiset aikarajat ja muut ehdot.

Lupahakemukseen liittyvä ilmanlaatuselvitys (Promethor 25.6.2013) on antanut vähintään oikeansuunteisen kuvan pölyhaitan hallittavuudesta. Selvitys on laskettu maksimitilanteelle, jossa toimintaa on ympäri vuoden kaikkina arkipäivinä. Suoritettujen mallinnusten perusteella pien- ja hengitettävien hiukkasten pitoisuuksien raja-arvot alittuvat kaikilla ympäristön kiinteistöillä. Vuorokausiarvojen osalta hengitettävien hiukkasten kuukauden toiseksi suurin vuorokausipitoisuus sen sijaan ylittää ohjearvon kahdella mittauspisteellä muutamana talvikuukautena.

Toiminnassa noudatetaan BAT-periaatetta ja luvan hakijalla on teknisiä ratkaisuja, joilla päästöjä ilmaan voidaan rajoittaa lupamääräysten 6–8 edellyttämällä tavalla. Työmaateiden pölyämistä torjutaan kastelun lisäksi myös teiden säännöllisellä kunnostuksella.

Lopulliset vaikutukset tarkentuvat toiminnan aikana tehtävillä pitoisuusmittauksilla. Luvan hakija on hakemuksessa sitoutunut mittaamaan pölyä ensimmäisen toimintajakson aikana kertaluonteisesti kaksi viikkoa kestäväällä mittauksella. Mittaustulosten perusteella pölyntorjunnan käytännön toimenpiteitä voidaan tarvittaessa lisätä.

Toiminnasta ei aiheudu EU:n luontodirektiivin tai luonnonsuojelulain vastaisia seurauksia.

Lupahakemuksen johdosta annetun Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen lausunnon karttaliitteeseen merkityt liito-oravan kannalta merkitykselliset puut sijaitsevat louhosalueen ja luvan hakijan kiinteistörajojen ulkopuolella. Ympäristöluvan mukainen toiminta ei ulotu kyseiselle metsäalueelle eikä toiminta heikennä mahdollista liito-oravan lisääntymis- ja levähdysaluetta.

Valituksessa esiin tuotu liito-oravan pitkäaikainen esiintyminen louhosalueen läheisyydessä osoittaa jo sinällään, ettei kaivostoiminta muodosta merkittävää uhkaa lajille.

Puron lähiympäristön metsäalue on suojeltu metsälain nojalla, eikä siihen toiminnassa kajota.

Aiemmin mainitut toiminnan vaikutusten rajoittamistoimenpiteet ja niihin liittyvät lupamääräykset takaavat sen, ettei toiminnasta aiheudu kohtuutonta räsitusta.

Lisäksi on otettava huomioon, että erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttava toiminta ei ole ylipäättään sallittua 1.5 ja 31.8 välisenä aikana (lupamääräys 10) ja että tällaisen toiminnan osalta on muinakin aikoina noudatettava erikseen määrättyä tiedotusmenettelyä (lupamääräys 15). Huomionarvoista on, että erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttava toiminta on määritelty näissä lupamääräyksissä varsin laajasti siten, että siihen kuuluviksi voidaan lukea poraus, räjäytykset, rikotus ja murskaus.

Kyse on lisäksi yleiskaavan mukaiselle EO-alueelle sijoittuvasta olemassa olevasta toiminnasta.

Yllä esitetyn valossa asutukselle aiheutuvaa räsitusta ei voida pitää eräistä naapurisuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla kohtuuttomana.

Kuljetusten määrässä on kausittaista vaihtelua. Toiminnan ollessa kausiluonteista on vuosittain murskattavan kiviaineksen enimmäismäärän mukaan teoreettisesti arvioitu liikennemäärä käytäntöön nähden jossain määrin ylimitoitettu.

Liikenne on otettu huomioon meluselvityksessä murskauksen melukarttaliitteessä Vainikkalantielle asti. Liikenteen vaikutus ympäristön keskiäänitasoon on selvityksen mukaan pieni. Liikenteen päästöjen estämisestä on annettu lupamääräys 6. Lisäksi Louhostien liikenteestä aiheutuvasta kokonaisräsituksesta on annettu selvitysmääräys lupamääräyksessä 29. Selvityksen perusteella aluehallintovirasto voi täsmentää lupamääräyksiä tarvittavilta osin tai täydentää lupaa. Luvan myöntämisedellytykset ovat olemassa myös liikenteen vaikutusten osalta.

Lupahakemuksessa on esitetty turvallisuuteen liittyviä varotoimenpiteitä. Ennen louhintatöiden aloittamista tehdään louhinnan riskiarviointi, jonka

perusteella suoritetaan tarvittavat kiinteistökatselemukset, tärinäarvojen määritykset sekä valitaan tärinämittareiden sijoituspaikat. Kerralla otettavan kiviaineksen määrän, sytytysjärjestelmän ja käytettävien räjähdyspanosten kenttäkohtaisessa mitoituksessa otetaan huomioon asutukselle aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisy ja sitä ohjataan toteutuneiden tärinämittausten perusteella. Lisäksi räjäytysten aiheuttamaa tärinää lähimmillä asutuilla kiinteistöillä seurataan louhintajaksojen aikana tärinämittarein. Riskiarvioinnin tarkoituksena on myös vaurioiden välttäminen. Räjäytyksiin liittyvistä toimenpiteistä on annettu lupamääräys 13.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamiselle ei ole ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaisia perusteita. Lupahakemuksen yhteydessä on laadittu huomattava määrä kattavia selvityksiä hankkeen ympäristövaikutuksista, minkä lisäksi ympäristövaikutuksista on jo kokemusta aikaisempien tuotantovaiheiden ajalta. Luvan hakija on sen vuoksi ollut varsin hyvin selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista ympäristölupaa haettaessa. Tämä on mahdollistanut vaikutusten asianmukaisen huomioon ottamisen toiminnan suunnittelussa ja lupaharkinnassa. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyllä ei olisi saatavissa mitään lupaharkintaan olennaisesti vaikuttavaa uutta tietoa.

Hanketyypille ominaiset ympäristövaikutukset (melu, pöly ja tärinä) ovat lisäksi sellaisia, joita voidaan rajoittaa tehokkaasti lupahakemuksessa esitetyillä teknisillä ratkaisuilla ja ympäristöluvassa asetettavilla määräyksillä.

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen valitukseen kaivosmineraalien osalta yhtiö on todennut, että alueen maa- ja kallioperää koskevat tiedot on esitetty lupahakemuksen kohdassa 4.8.

Melu-, tärinä- ja pölyselvityksissä ei ole lupaharkinnan kannalta oleellisia puutteita. Lupahakemuksen liitteinä olevat melumittaukset ovat viimeisimmät alueella tehdyt mittaukset. Toisin kuin valituksessa on annettu ymmärtää, eivät myöskään meluselvitys tai ilmanlaatuselvitys ole asiallisesti ottaen vanhentuneita. Molemmat selvitykset on laadittu osana ympäristölupahakemuksen valmistelua, ja ne perustuvat lupahakemuksessa esitettyihin tuotantoprosesseihin ja työaikoihin. On myös selvää, ettei päästöjä vähentävä teknologia ajan myötä heikkene, vaan päinvastoin kehittyy entisestään.

Meluselvityksessä on todettu, että räjäytyksiä ei ole otettu huomioon selvityksessä nykyisen yleisen käytännön mukaan. Tämä on ymmärrettävää, koska räjäytyksiä tehdään harvakseltaan ja koska niiden kesto on tyypillisesti vain joitakin sekunteja.

Tärinän maksimisuuruus määräytyy käytännössä rakennuksille tai niissä oleville laiteille määritettävien tärinäraja-arvojen mukaan. Tältä osin noudatetaan lupahakemuksessa kuvattua menettelyä, jossa riskikartoituksen perusteella suoritetaan tarvittavat tärinäarvojen määritykset ja valitaan tärinämittareiden sijoituspaikat.

Lemin kunnalle ja museovirastolle on varattu tilaisuus antaa vastine valitusten johdosta. Vastineita ei ole annettu.

asiakumppaneineen on antamassaan vastaselityksessä viitannut valitukseen sekä todennut lisäksi muun muassa, että ympäristölupaa on haettu Mustamäen kaivostoiminnan hyödyntämistä varten. Rudus Oy on kertonut toiminnan koostuvan malmiraaka-aineiden ja sivukivien hyödyntämisestä.

Muutoksenhakijoiden tietojen mukaan Mustamäen louhos ei ole ollut malmikaivos koskaan. Alun perin louhoksen kiviaines oli tarkoitettu vuorivillan kiviaineksi, mutta se ei ole täyttänyt sen laatuvaatimuksia. Louhosta on louhittu vain kiviaineskäyttöä varten.

ja ovat antamassaan vastaselityksessä todenneet muun muassa, että kaivostoiminnan kyseenalaistaminen on otettu valitukseen mukaan, koska jos kaivoslupa ei ole voimassa, myöskään kaivosoikeuden hyödyntämisen perusteella ei tule voida myöntää ympäristölupaa. Mikäli kyseessä on vain sivukiven louhinta, ympäristölupaa ei voi tällöin myöntää kaivosoikeuden hyödyntämiseksi, vaan kyseessä on tavallinen kiven louhinta ja murskaus, johon niin sanottua MURAUS-asetusta tulee soveltaa. Kaivosoikeuden voimassaolo ja sen edellytykset tulee tutkia.

Muutoksenhakijan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta saaman tiedon mukaan jäljellä olevasta kaivoslain mukaisesta kivimäärästä ei ole tietoa. Yhtiön on pitänyt toimittaa tieto Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon viimeistään 28.2.2020. Yhtiöllä ei ole ollut viiteen viimeiseen vuoteen mitään toimintaa, joka osoittaisi, että kaivostoimintaa on tarkoitus jatkaa. Yhtiö ei toimittanut selvityksiä määräpäivään mennessä. Tällä perusteella on syytä olettaa, että kaivoslupa ei ole enää voimassa tai jos luvan voimassaoloa on jatkettu, täytyvätkö luvan jatkamisen ehdot.

Rudus Oy on kertonut vastineessaan, että valmisteluvaiheeseen kuuluu ympäristölupaprosessi, mutta tästä ei ole mainintaa kaivoslaissa ja lisäksi yhtiö on huomauttanut, ettei kaivosluvan ja ympäristöluvan välillä ole edellytyssuhdetta. Tällöin voisi hyvin olettaa, että ympäristöluvan hakeminen ei ole kaivostoimintaa valmisteleva toimenpide. On huomattava, että yhtiö ei ole tehnyt tai teettänyt mitään tutkimuksia tai selvityksiä nyt haettua ympäristölupaa varten, vaan kaikki käytetty aineisto on vanhaa, joten lupahakemustakaan ei ole tarvinnut valmistella.

Vuoden 2011 toimintajakson melumittausraportteja arvioitaessa on otettava huomioon, että tuleva toiminta olisi huomattavasti laajempaa kuin aiemmin, joten käytettävät koneet voivat olla erilaisia tai niitä voi olla enemmän. Tämän vuoksi melu voi olla kovempaa kuin edellisellä toimintajaksolla tehtyjen mittausten aikana, joten melumittausraportti ei ole relevantti tulevalle toiminnalle.

Pölyn mittausta kahden viikon ajan ensimmäisen toimintajakson aikana ei anna luotettavaa kuvaa pölyn määrästä, sillä mittaustaso voidaan ajoittaa

esimerkiksi sateiselle jaksolle ja tehdä silloin, kun toiminta on sellaisessa vaiheessa, että se aiheuttaa vähiten pölyä.

Vaikka toiminta sijoittuu EO-alueelle, vaikutukset eivät rajoitu pelkälle EO-alueelle. Vieressä on paljon kaavoitettuja vapaa-ajan tontteja sekä vakituista asutusta. Tiedotusmenettely erityisen häiritsevistä melusta, räjäytyksistä, ei poista melun häiritsevyyttä. Alueen mökkien ja asuintalojen vuokraus tai myynti vaikeutuisi toiminnan myötä ja alueen kiinteistöjen arvo laskisi.

Yhtiön antaman vastineen lopussa on mainittu, että alueella ei ole liito-oravia. Ilmeisesti muutoksenhakijoiden tekemä selvitys liito-oravista Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle ei ole päätyntä Lappeenrannan lupalautakunnalle. Ympäristössä elää todennetusti liito-oravia.

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on antamassaan vastaselityksessä katsonut muun muassa, että ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaiset luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty tapauksessa.

Ympäristöluvassa ei ole edellytetty MURAUUS-asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaista 300 metrin suojaetäisyyttä asutukseen eikä toiminnanharjoittaja ELY-keskuksen mielestä ole esittänyt kyseisen asetuksen 3 §:n 3 momentin mukaista poikkeamisen edellytysten täyttymistä riittävän luotettavilla selvityksillä.

Hakemuksessa on esitetty kaksi meluselvitystä, toinen vuodelta 2008 oleva melumittausraportti ja toinen vuodelta 2013 oleva ympäristömelun leviämismallinnus (Promethor Oy).

Melumittausraportissa vuodelta 2008 ei ole otettu huomioon kiven louhinnan, rikotuksen ja murskauksen mitä todennäköisimmin sisältämää melun impulssimaisuutta. Lisäksi melumittausraportin johtopäätöksissä viitataan vahvasti yksittäisen nimettömän asukkaan haastatteluun perusteltaessa sitä, ettei yhtiön murskausasemasta aiheudu kohtuutonta meluhaittaa. Melumittausraportti ei ole ELY-keskuksen arvion mukaan meluhaitan selvittämisen osalta riittävä.

Leviämiselvityksessä ei ole tuotu esille, mistä melun laskennassa käytetyt lähtötiedot laitteiden äänitehotasojen osalta on saatu. Epäselvää on, onko laitteiden äänitehotasot (LWA) mitattu paikan päällä vai onko lähtötasoina käytetty yleisesti käytettyjä kyseisten koneiden keskiarvo äänitehotasoja. Tällä voi olla merkitystä, jos melutasot ovat lähellä raja-arvoja häiriintyvässä kohteessa.

Meluselvityksessä on todettu osan toiminnoista sisältävän impulssimaista melua. Meluselvityksen kappaleessa 3.2 on laajasti tuotu esille erilaisissa ohjeissa esitettyjä perusteluita impulssimaisen melun huomioon ottamiseksi melumittauksissa ja melumallinuksissa. Kappaleessa 7 tulosten tarkastelu on todettu, että toiminnan laskentatulokset eivät kuvaa suoraan mitattavaa keskiäänitasoa, sillä osaan äänitehotasoista on lisätty impulssimelukorjaus +1

tai +5dB. Tarkempaa perustelua ei ole esitetty siihen, miksi kauhakuormaajan ja kaivinkoneen melupäästön osalta impulssimaisuuden korjaus on tuloksissa tehty lisäämällä äänen tehotasoihin +1 dB. Valituksen kohteena olevan ympäristöluvan perusteluissa (lupamääräys 9) on todettu, että melun impulssimaisuus tulee ottaa huomioon lisäämällä melun tason tuloksiin +5 dB.

Meluselvityksen osalta on epäselvää, onko selvitys riittävän luotettava kuvaamaan kiviaineksen louhinta- ja murskaustoiminnan meluhaitan häiritsevyyttä a) toiminnan aiheuttaman kokonaismelutason ja b) lyhytaikaisten ja äänekkäiden tapahtumien osalta.

Melumittausraportissa ja meluselvityksessä ei ole otettu huomioon toiminnan mahdollista laajenemista luvan mahdollistamaan kiviaineksen maksimiottotasoon tai kaivostoiminnan leviämistä häiriintyviin kohteisiin päin ja niiden vaikutusta häiriintyvien kohteiden melutasoihin.

Ympäristöluvan lupamääräysten yksilöidyissä perusteluissa on liikenteen osalta todettu, että Louhostie on ollut pitkään käytössä lähinnä tien varrella olevien asukkaiden omaa liikennettä varten ja useat asuinrakennukset sijaitsevat verraten lähellä ajorataa. Alueen läheisyydessä ei ole ollut kaivostoiminnan lisäksi muuta raskasta liikennettä aiheuttavaa maankäyttöä tai toimintaa, kuten teollisuutta tai maa-ainesten ottoa. Kaivannaistoiminta aiheuttaa erityisesti raskaan liikenteen huomattavan määrän lisäyksen Louhostiellä ja määrittää käytännössä lähes yksinomaan tien melualueen.

Korkein hallinto-oikeus on tapauksessa KHO:2019:75 todennut, että luvanvaraiseen toimintaan välttämättömänä osana kuuluvan liikenteen aiheuttamia päästöjä on perusteltua tarkastella lupaharkinnassa varsinaista toiminta-alueelta laajemmalla alueella silloin, kun tämä liikenne määrittää yksinomaan tai suurimmaksi osaksi liikennealueelta aiheutuvat päästöt ja näistä päästöistä voidaan arvioida aiheutuvan merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan osana ympäristölupaharkintaa on vastaavasti arvioitava eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n mukaisen rasituksen kohtuuttomuutta. Kyseessä olevassa tapauksessa toiminnasta johtuva raskasliikenne muodostaa suurimman osan lähialueen liikenteestä ja siitä aiheutuvasta meluhäiriötä. Myös lähialueen teiden liikenneturvallisuus heikkenee raskaan liikenteen lisääntyessä. Varsinaisella toiminta-alueella harjoitettuun toimintaan olennaisesti kuuluvasta liikenteestä lähialueella koettua merkittävää meluhaitan lisääntymistä ja liikenneturvallisuuden heikkenemistä voidaan tällöin pitää toiminta-alueen käytöstä aiheutuvana eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n mukaisena kohtuuttomana rasituksena.

Rudus Oy:n kaivoksen lähialueelle leviävää kohtuutonta rasitusta pohdittaessa tulisi ottaa huomioon myös tärinä. Tärinän viihtyisyys Haitalle ei ole määritettyjä ohjearvoja. Tärinän viihtyisyys Haitan on arvioitu syntyvän kuitenkin alemmilla tärinätasoilla verrattuna siihen tärinään, joka aiheuttaa haittaa rakenteille. Kun louhintaa tehdään asutuksen lähellä, tärinä voi olla merkittävä viihtyisyys Haitta ainakin louhittaessa ympäristöluvan sallimia maksimimääriä.

Lupamääräyksessä 29 vaaditut selvitykset liikenteestä ja sen haitoista eivät ole olleet käytettävissä ympäristöluvan edellytyksiä arvioitaessa, jolloin asiassa ei ole voitu varmistua siitä, ettei toiminta aiheuta eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:ssä tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Lupaharkinta on tältä osin ollut puutteellinen.

Yhtiö on katsonut vastineessaan, ettei louhosveden pumppaamisella olisi epäedullisia vaikutuksia Kotajärven Hyvärilänlahden veden laatuun. Perustelut ovat liittyneet Saimaan Vesi- ja Ympäristöntutkimus Oy:n toukokuussa 2013 suorittaman näytteenoton perusteella laadittuun raporttiin, jossa on todettu louhoksen veden olevan useimpien vedenlaatuparametrien osalta Kotajärven veden laatua parempaa. Raportin mukaan ainoastaan typpipitoisuus ja pH arvo ovat Kotajärven vettä suuremmat. Kokonaistypellä on olennainen ja fosforin kanssa yhtäläinen merkitys järvi- ja jokivesien tilaluokituksessa. Molemmat ravinteet ovat samantarvoisia, ja louhoksen typpipitoisuus 2100 µg/l vastaa Kotajärven tyyppisessä vähähumuksisessa järvessä luokkaa huono. On otettava huomioon se, että kyseinen pitoisuus on esimerkiksi puhdistettujen asumajätevesien tavanomaisia pitoisuuksia hieman pienempi, mutta kolminnelinkertainen Kotajärven viimeaikaiseen keskipitoisuuteen, 540 µg/l, nähden.

Myöskään levien kasvun minimiravinneperustelu ei ole relevantti, sillä Etelä-Karjalassa on useita järviä tai järven osia, joissa typpi toimii minimiravinteena ajoittain tai valtaosan kasvukaudesta. Louhoksen veden sähkönjohtokyky on niin ikään ollut vuoden 2011 perusteella noin kahdeksankertainen ja vuoden 2013 perusteella kuusinkertainen luonnonvesien tavanomaisiin arvoihin 4–5 mS/m verrattuna johtuen kohonneista kloridi- ja sulfaattipitoisuuksista. Näiden johtaminen aiheuttaisi Kotajärven alusveden lievää suolaantumista, mistä voisi pitkällä aikavälillä seurata järven alusveden pysyvää kerrostumista eli meromiktiaa. Luonnontilaisina taustapitoisuuksina esimerkiksi Saimaalla voidaan Saimaan vesi- ja ympäristöntutkimus Oy:n raportin No 2472/19 mukaan pitää sähkönjohtavuudelle 4,5 mS/m, kloridille 1,9 mg/l ja sulfaatille 6,3 mg/l. Vastaavat arvot louhosvedessä olivat vuoden 2013 tutkimuksen perusteella 27,9 mS/m, 17 mg/l ja 47 mg/l.

Lappeenrannan kaupungin lupalautakunnan kanta EU:n vesipolitiikan puitteiden tavoitteisiin ja niiden vaarantumiseen louhosvesien Kotajärven johtamisen takia on ELY-keskuksen aiemman lausunnon kanssa yhtenevä.

██████████ on toimittanut hallinto-oikeuteen lisäselvitystä Kotajärven vesistön tilasta ja sen vedenlaadun parantamiseksi tähtäävistä toimenpiteistä.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ja Rudus Oy:lle on lähetetty tiedoksi lisäselvitys.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus, valitukset hyväksyen, kumoo aluehallintoviraston päätöksen ja hylkää Rudus Oy:n lupahakemuksen.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Ympäristönsuojelulain 11 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, että toiminnasta ei aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja pilaantuminen voidaan ehkäistä.

Ympäristönsuojelulain 11 §:n 2 momentin toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan:

- 1) luonne, kesto, ajankohta ja vaikutusten merkittävyys sekä pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski;
- 2) vaikutusalueen herkkyys ympäristön pilaantumiselle;
- 3) merkitys elinympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta;
- 4) sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyinen ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittama käyttötarkoitus;
- 5) muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Ympäristönsuojelulain 39 §:n 2 momentin mukaan hakemukseen on liitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys toiminnasta, sen vaikutuksista, asianosaisista ja muista merkityksellisistä seikoista. Jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua toimintaa, hakemukseen on liitettävä mainitun lain mukainen ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ennen päätöksentekoa. Hakemukseen on lisäksi tarvittaessa liitettävä luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:ssä tarkoitettu arviointi.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n 1–5 kohtien mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa:

- 1) terveyshaittaa;
- 2) merkittävää muuta 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa;
- 3) 16–18 §:ssä kiellettyä seurausta;
- 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella;
- 5) eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasiutusta;

Lain eräistä naapuruussuhteista 17 §:n 1 momentin mukaan kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa ei saa käyttää siten, että naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheutuu kohtuutonta rasiutusta ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista.

Lain eräistä naapuruussuhteista 17 §:n 2 momentin mukaan arvioitaessa rasituksen kohtuuttomuutta on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, rasituksen muu tavanomaisuus, rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat.

Valtioneuvoston asetuksen kivenlouhimojen, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamojen ympäristönsuojelusta (MURAUS-asetus) 1 §:n mukaan asetuksessa säädetään kivenlouhimon, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamon ympäristönsuojelun vähimmäisvaatimuksista silloin, kun toimintaan on oltava ympäristölupa.

MURAUS-asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan kivenlouhimo, muu kivenlouhinta ja kivenmurskaamo on lisäksi sijoitettava siten, että melua tai pölyä aiheuttavan toiminnon etäisyys asumiseen tai loma-asumiseen käytettävään rakennukseen tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaan oleskeluun tarkoitettuun piha-alueeseen tai muuhun häiriölle alttiiseen kohteeseen on vähintään 300 metriä.

MURAUS-asetuksen 3 §:n 3 momentin mukaan kivenmurskaamo voidaan sijoittaa alle 300 metrin päähän häiriölle alttiista kohteesta ainoastaan, jos toiminnanharjoittaja voi sijoittamalla toiminta rakennukseen tai muita teknisiä keinoja käyttäen luotettavasti ja ympäristölupaviranomaisen hyväksymällä tavalla osoittaa, että toiminta häiriölle alttiissa kohteessa ei ylitä 7 §:ssä tarkoitettuja melutason arvoja.

Kaivoslain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan kaivostoiminnalla tarkoitetaan kaivosmineraalien louhintaa kaivoksessa, siihen liittyvää kiviaineksen siirtoa ja nostoa, välittömästi louhinnan yhteydessä tapahtuvaa kaivosmineraalien hyödyntämiseksi tarpeellista rikastustoimintaa ja muuta käsittelyä sekä kaivosmineraalien louhintaan välittömästi liittyviä valmistelevia ja muita tukitoimenpiteitä;

Asiassa saatu selvitys

Mustamäen kaivos sijaitsee Lemin kunnan Hyvärilän kylässä kiinteistöllä Mustamäki 416-405-2-38. Kiinteistö on kokonaisuudessaan kaivospiiriä. Suunnitelma-alueelle on myönnetty 1.10.1973 kaivosoikeus, jonka omistaa nykyisin Rudus Oy. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on antanut kaivospiirille 30.6.2014 päätöksen yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi annettavista määräyksistä. Päätöksen mukaan lupamääräykset tarkistetaan 1.6.2024.

Hakemuksen mukaan tarkoituksena on kaivosoikeuden hyödyntäminen. Toiminnalla ei ole aiempaa ympäristölupaa. Toiminta koostuu malmikiven irtilouhinnasta, mekaanisesta rikastuksesta (murskaus), varastoinnista ja kuljetuksista sekä sivukiven irtilouhinnasta, murskauksesta, varastoinnista ja kuljetuksista ja kallion päällä olevien maa-ainesten poiskuljettamisesta tai läjittämisestä sekä vähäisessä määrin niiden käytöstä maisemointiin toiminnan päätyttyä. Vuosittainen tuotantomäärä on keskimäärin 50 000 m³ eli 135 000 tonnia ja maksimissaan 195 000 m³ eli noin 530 000 tonnia.

Kaivoksen toiminta on alkanut vuonna 1973, jolloin alueelta on louhittu rauta- ja alumiinimalmia sementin raaka-aineeksi. Hakemuksen mukaan hankkeen ensisijaisena tavoitteena on louhia ja rikastaa alumiini- ja rautamalmia sekä jalostaa toiminnassa syntyvät sivukivet rakennusmateriaaliksi. Louhosalueen pohjoisosasta louhitaan plagioklaasiportfyittiä, jota voidaan käyttää esimerkiksi Lappeenrannan sementtitehtaassa alumiinin raaka-aineena. Louhosalueen eteläosassa alumiinin raaka-aineen sivukivenä esiintyvää profyyriapliittia louhitaan murskeeksi. Kivilajit on eroteltavissa toisistaan rakenteen ja värin perusteella. Sementtitehtaan raaka-aineeksi soveltuvien mineraalien määrää, laatua ja sijaintia louhosalueella selvitetään tarkemmin ennen toiminnan aloittamista.

Lähin lomarakennus sijaitsee kaivoksen eteläpuolella noin 150 metrin etäisyydellä kaivoksesta ja 70 metriä kaivospiirin rajasta. Lähin vakituinen asunto sijaitsee kaivoksen länsipuolella, noin 180 metrin etäisyydellä kaivoksesta ja 120 metriä kaivospiirin rajasta.

Toiminta ei sijaitse pohjavesialueella. Alueen eteläpuolella noin 150 metrin etäisyydellä sijaitsee Kotajärvi. Kotajärvi on pinta-alaltaan 346,5 hehtaaria, suurin syvyys on 12 metriä ja rantaviivan pituus 21,1 kilometriä. Veden värin ja rehevyystason perusteella järvellä on todettu olevan lievä humusleima sekä se on lievästi rehevä. Happamuuden osalta järven tila on neutraali, pH on vaihdellut välillä 6,8–7,4. Vesistöön on istutettu kuhaa, järvitaimenta, planktonsiikaa sekä haukea. Kotajärven Hyvärinlahdelta on otettu vesinäyte vuonna 2013. Analyysituloksen mukaan veden sameus oli 2,3 FTU, pH 7,6, kokonaistyyppi 750 µg/l, rauta 380 µg/l, sulfaatti (SO₄⁻) 7,6 mg/l ja kloridi (Cl⁻) 6,2 mg/l, kiintoaine 3,0 mg/l, kokonaisfosfori 26 µg/l ja Magnesium (Mg²⁺) 1,8 mg/l.

Louhokseen kertynyt vesi pumpataan hallitusti alueen länsipuolella olevaan luonnontilaiseen puroon, josta vedet virtaavat Kotajärveen. Louhokseen kertyneestä vedestä on otettu näytteet vuosina 2011 ja 2013. Alueella on tehty vain pintamaiden poistoa näytteenoton jälkeen. Vuonna 2011 näyte on otettu noin metrin syvyydeltä. Analyysituloksen mukaan veden sameus oli 0,45 FTU, pH 8, kokonaistyyppi 1 700 µg/l, rauta 23 µg/l, sulfaatti (SO₄⁻) 110 mg/l ja kloridi (Cl⁻) 3,8 mg/l. Vuonna 2013 tehdyn analyysituloksen mukaan veden sameus oli 0,94 FTU, pH 8,1, kokonaistyyppi 2 100 µg/l, rauta 40 µg/l, sulfaatti (SO₄⁻) 47 mg/l ja kloridi (Cl⁻) 17 mg/l. Lisäksi kiintoaine oli 1,2 mg/l, kokonaisfosfori 5 µg/l ja Magnesium (Mg²⁺) 5,7 mg/l. Molempien näytteenotokertojen tulosten mukaan vedessä ei ole havaittu öljyhiilivetyjä ja kemiallisen hapen (CODMn) kulutus oli alle 1 mg/l määrittysrajan.

Kivaineskuljetukset tapahtuvat Louhostien kautta. Toimintajakson aikana kuljetuksia on noin 55 käyntiä vuorokaudessa. Murskauksen enimmäistuotantomäärän perusteella laskettuna raskaan ajoneuvon käyntejä on 60 kappaletta vuorokaudessa. Kuljetusten määrä vaihtelee kausittain.

Toiminnan aiheuttamaa melua on selvitetty mallintamalla (Promethor 17.6.2013). Laskennassa on otettu huomioon poravaunu, rikotus, murskaus, kaivinkone ja kauhakuormaaja sekä kuljetusliikenne. Rikottimen

lähtömelutasoon on lisätty 5 dB:n impulssikorjaus sekä kaivinkoneen ja kauhakuormaajan lähtömelutasoon 1 dB:n impulssikorjaus. Murskauslaitos on sijoitettu laskennassa kallion suojaan, jonka takia impulssikorjausta ei ole tehty. Laskentaepävarmuus lähimmissä tarkastelukohteissa on ± 4 dB.

Selvityksessä ei ole yksilöidysti ilmoitettu loma- tai asuinrakennuksiin tai niiden pihoille kohdistuvia melutasoja. Selvityksessä esitettyjen melun leviämiskuvien mukaan toiminnan alkuvaiheessa, käytettäessä tavallista poraa välitasolla, porausalueen eteläpuolella päiväajan keskiäänitaso lähimmillä loma-asunnoilla on 45–50 dB ja asuinrakennuksilla 50–55 dB. Käytettäessä hiljaista poraa ylätasolla ja noin 80 metriä pitkää ja 5 metriä korkeaa meluvallia porausalueen eteläpuolella päiväajan keskiäänitaso on alueen etelä- ja lounaispuolella sijaitsevien lomarakennusten kohdalla alle 40 dB:n tasolla tai juuri 40 dB:n rajalla. Alueen länsipuolella sijaitsevan asuinrakennuksen kohdalla päiväajan keskiäänitaso kuljetusreitillä lähellä on 60–65 dB laskien kohti asuinrakennusta tasolle 50–55 dB. Muilla asuinrakennuksilla melutaso jää alle 50 dB. Toiminnan keskivaiheessa käytettäessä hiljaista poraa ylätasolla ja kun toiminta-alueen eteläpuolella on meluvalli, etelä- ja länsipuolella sijaitsevien lomarakennusten kohdalla päiväajan keskiäänitaso on pääasiassa alle 40 dB tai sen tuntumassa, ollen kuitenkin alle 45 dB. Alueen länsipuolella sijaitseva asuinrakennuksen kohdalla päiväajan keskiäänitaso on kuljetusreitillä lähellä 55–60 dB laskien kohti asuinrakennusta tasolle 45–50 dB. Yöajan keskiäänitasot jäävät loma- ja asuinkiinteistöillä alle 40 dB lukuun ottamatta kuljetusreitillä varrella sijaitsevaa asuinkiinteistöä, jossa melutaso on kaikissa tilanteissa tien vieressä tasolla 50–55 dB laskien kohti rakennusta 40 dB:n tasolle tai sen alle.

Murskauksen ja liikenteen aiheuttamaa melua on mitattu 20.–21.11.2008 (Imatran kaupunki, ympäristötoimi) [REDACTED]:ssa sijaitsevan asuinrakennuksen ja [REDACTED]:ssa sijaitsevan vapaa-ajan asunnon pihalla. Mittausten perusteella valtioneuvoston päätöksen ohjeet eivät ole ylittyneet.

Tärinää syntyy pääasiassa louhinnasta. Ennen töiden aloittamista tehdään louhinnan riskinarviointi, jonka perusteella suoritetaan tarvittavat kiinteistökatselemukset, tärinäraja-arvojen määrittäykset sekä valitaan tärinämittareiden sijoituspaikat. Kerralla otettavan kiviaineksen määrän, sytytysjärjestelmän ja käytettävien räjähdedanosten kenttäkohtaisilla mitoituksessa otetaan huomioon asutukselle aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisy. Tärinää seurataan mittauksilla räjäytysten aikana. Räjäytyksistä ilmoitetaan ennakkoon lähimmille asuinkiinteistöille.

Pienhiukkasten ($PM_{2,5}$) ja hengitettävien hiukkasten (PM_{10}) pitoisuutta ilmassa on selvitetty mallintamalla (Promethor 25.6.2013). Laskenta on tehty tilanteelle, että alueella on toimintaa ympäri vuoden kaikkina arkipäivinä. Laskennassa on otettu huomioon louhinnassa käytettävien työkonien pakokaasupäästöt sekä porauksen, kovan kiviaineksen murskauksen, seulonnan ja varastoinnin epäsuorat päästöt. Kuljetusliikenteen pakokaasupäästöjä, teiden pölyämistä ja alueen taustapitoisuuksia ei ole otettu huomioon. Laskennan epävarmuus tarkasteltavien lähteiden osalta on

vähintään 50 % lyhyellä ajanjaksolla, todennäköisesti yli 100 %. Pidemmällä jaksolla tarkkuus paranee.

Laskentatulosten perusteella pien- ja hengitettävien hiukkasten pitoisuuksien ilmanlaadulle asetetut raja-arvot alittuvat kaikilla asuin- ja lomakiinteistöillä. Hengittävien hiukkasten vuosikeskiarvo vaihtelee kolmen tarkasteluvuoden aikana välillä 1–18 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (raja-arvo 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) laskentapisteestä riippuen. Pienhiukkasten pitoisuuden on arvioitu olevan 50 % hengitettävien hiukkasten pitoisuudesta. Hengittävien hiukkasten vuorokausipitoisuuden raja-arvon (50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) ylityksiä on enimmillään 32 kappaletta vuodessa, kun sallittu ylitysmäärä on 35 kappaletta vuodessa. Vuorokausiarvojen osalta hengitettävien hiukkasten kuukauden toiseksi suurin vuorokausipitoisuus ylittää ohjearvon (70 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) kahdella neljästä laskentapisteestä muutamana talvikuukautena.

Kiviaineksen kuljetuksessa ja käsittelyssä syntyvää pölyä voidaan vähentää kastelulla. Varastokasta pyritään sijoittamaan siten, että tuulen aiheuttama pölyäminen on mahdollisimman vähäistä. Pölyä mitataan ensimmäisen toimintajakson aikana kahdesta mittauspisteestä kertaluontoisella kaksi viikkoa kestäväällä mittauksella.

Luontoselvityksessä (Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti 20.6.2013) on kartoitettu alueen kasvillisuutta ja etsitty merkkejä liito-oravasta. Selvityksen mukaan louhosalueen kasvillisuus on pääosin tyypillistä hakkuualueen lajistoa eli kauttaaltaan pensaiden ja nuorten puiden peitossa ja kenttäkerroksen kasvillisuus on niukkaa. Muokatuilla alueilla kasvillisuus oli läjitysalueelle tyypillisesti hyvin vaihtelevaa ja vakiintumatonta. Aidatun louhosalueen sisäpuolella ei havaittu erityisiä luontoarvoja. Myöskään lähiympäristössä ei havaittu uhanalaisia tai rauhoitettuja lajeja. Osa metsästä on liito-oravalle sopivaa, mutta merkkejä lajista ei ole havaittu. Alueen läheisyydessä ei ole Natura-alueita eikä luonnonsuojelualueita. Lähimpään luonnonsuojelualueeseen on matkaa noin kolme kilometriä.

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hakemuksesta antaman lisälausunnon mukaan ELY-keskus on saanut tiedon, että kaivoksen alueella esiintyy liito-orava. ELY-keskus on todennut, että ilmakuviin mukaan kaivosalueella ei ole liito-oravan pesäpaikoiksi sopivaa puustoa, mutta sillä voi olla merkitystä lajin ruokailualueena tai kulkureittinä.

Oikeudellinen arviointi

Kaivosoikeuden käyttämisessä on ensisijaisesti kyse kaivosmineraalien hyödyntämisestä. Malmimineraalin hyödyntäminen taloudellisesti kannattavasti edellyttää riittävää arvomineraalin pitoisuutta kiviaineksessa. Hakemuksen mukaan alueella on hyödynnettäväksi sopivaa alumiini- ja rautamalmia, joiden määrää, laatua ja sijaintia louhosalueella selvitetään tarkemmin ennen toiminnan aloittamista. Hakemuksen mukaan alueen pohjoisosassa oleva kivi soveltuu muun muassa sementtitehtaan raaka-aineeksi ja eteläosassa alumiinin raaka-aineen sivukivenä esiintyvä kivi murskeeksi.

Hakemuksessa olevan kallion leikkauspiirroksen mukaan alueen eteläosasta louhitaan enemmän kuin alueen pohjoisosasta.

Kaivostoimintaan liittyy kiinteästi myös sivutuotteena syntyvä ylijäämäkivi. Hakemuksen mukaan murskauksen tuotantomäärä on enintään 530 000 tonnia vuodessa. Hakemuksessa on esitetty selvitykset, joiden mukaan alueen kiviaines soveltuu päällystekiveksi ja sitomattomien kerrosten kiviaineeksi sekä asfaltti- ja betonikiveksi. Hakemuksessa on esitetty, että kaivosmineraali on sopivaa sementtitehtaan raaka-aineeksi, mutta tarkempaa selvitystä soveltuvuudesta tai muuta mahdollista käyttötarkoitusta ei ole esitetty. Murskauksen kokonaistuotantomäärässä ei ole esitetty arviota siitä, mikä osuus tuotannosta on tarkoitus käyttää kaivosmineraalina ja mikä on sivukiven osuus.

Hakemuksen mukaan toiminta alueella on kausiluonteista sekä voimakkaasti kysynnästä riippuvaa ja määräytyy markkinatilanteen mukaan. Hallinto-oikeus toteaa, että kausiluontoinen ja kysynnästä voimakkaasti riippuva toiminta ei ole tyyppillistä kaivostoimintaa, vaan liittyy läheisesti louhintaan ja murskaukseen silloin, kun kiviainesta käytetään muun muassa rakentamiseen. Sillä, että toiminta on ollut keskeytyneenä useita vuosia, ei ole merkitystä lupaharkinnassa. Koska toiminnalla ei ole ollut ympäristölupaa, luvan myöntämisen edellytyksiä tässä tapauksessa arvioidaan kuten kyse olisi uudesta toiminnasta.

Kuljetusliikenne tapahtuu pientä tietä pitkin, jossa ei saadun selvityksen perusteella ole muuta jatkuvaa raskasta liikennettä. Näin ollen raskaan liikenteen lisääntyminen tiellä tulee merkittävästi kasvamaan.

Yksistään se seikka, että luvan hakija pitää toimintaa kaivosoikeuden hyödyntämisenä, ei tee hankkeesta sellaista.

Johtopäätös

Asiassa saadun selvityksen ja edellä esitetyn perusteella hallinto-oikeus katsoo, että kyse on maa-ainesten otosta eikä kaivosoikeuden hyödyntämisestä. Tämän vuoksi MURAUS-asetusta sovelletaan. Kyseisen asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaiset etäisyysvaatimukset eivät täyty tässä tapauksessa. Lisäksi toiminnan ja kuljetusliikenteen aiheuttamaa haittaa voidaan pitää eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:n mukaisena kohtuuttomana rasituksena vakituisen ja loma-asutuksen läheisyys huomioon ottaen. Kaivosvesien johtamisesta Kotajärveen saattaa aiheutua vesistön pilaantumista ja siten toiminta heikentää vesienhoidon tavoitteen, Kotajärven hyvän tilan, saavuttamista. Näiden seikkojen vuoksi hallinto-oikeus kumoaa aluehallintoviraston päätöksen ja hylkää yhtiön lupahakemuksen.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Päätöksen tiedoksiantaminen

██████████ ja ██████████ on viipymättä tämän päätöksen tiedoksi saatuaan ilmoitettava päätöksen tiedoksisaannista yhteisen kirjelmän allekirjoittaneille asiakumppaneilleen. Jos he tämän laiminlyövät, he ovat velvollisia korvaamaan ilmoittamatta jättämisestä aiheutuneen vahingon sikäli, kun se laiminlyönnin laatuun tai muihin olosuhteisiin nähden harkitaan kohtuulliseksi (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 94 §, hallintolaki 56 § 2 momentti ja 68 §)

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Lemin kunnanhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen saa hakea muutosta.

Muutoksenhaku

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **25.7.2022**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden ylituomari Riikka Mäki ja lainoppinut hallinto-oikeustuomari Annukka Lagerstam sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Saara Juopperi. Asian on esitellyt Saara Juopperi.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös maksutta

[REDACTED]

[REDACTED]

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue

Jäljennös maksutta

Rudus Oy

Lappeenrannan kaupungin lupalautakunta

Lemin kunta

Museovirasto

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

- Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava
- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
 - päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
 - peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
 - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
 - vaatimusten perustelut
 - mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>